

Frankowska-Terlecka, Małgorzata

Sprawozdanie z działalności Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN w 1995 r.

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 41/1, 165-169

1996

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI
KOMITETU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN W 1995 R.

I. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-ORGANIZACYJNA

1. Zebrania plenarne

- a) 12 stycznia 1995 – zebranie o charakterze interdyscyplinarnym, dotyczące 200-lecia śmierci Cesare Beccarii – włoskiego przedstawiciela humanitarnego prawa karnego, z udziałem Franco Venturini, dyrektora Instytutu Włoskiego. Organizatorem posiedzenia był prof. dr Stanisław Salmonowicz, kierownik Komisji Historii Nauk Społecznych KHNiT. Referaty wygłosili: prof. dr Stanisław Salmonowicz (Uniwersytet im. M. Kopernika – Toruń), *Cesare Beccaria – człowiek i dzieło*; prof. dr Katarzyna Sójka-Zielińska (Uniwersytet Warszawski), *Cesare Beccaria i prawa człowieka*; dr Mariusz Affek (Instytut Historii Nauki – Warszawa), *Idee humanitarne w czasopiśmie polskiego Oświecenia*. Wszystkie referaty zostały wydrukowane w oddzielnym bloku tematycznym w czasopiśmie „Analecta” (Nr 2, 1995), wydawnictwo Instytutu Historii Nauki PAN.
- b) 15 marca 1995 – plenarne posiedzenie podsumowujące 40-lecie badań nad starożytnym górnictwem i hutnictwem żelaza w Górach Świętokrzyskich. W zebraniu uczestniczyli historycy techniki górnictwa i hutnictwa oraz archeologowie z całej Polski. Prof. dr. Kazimierz Bielenin (Kraków) wygłosił referat syntetyzujący pt. *Starożytne górnictwo i hutnictwo żelaza w Górach Świętokrzyskich w 40-lecie badań – nowe materiały i wnioski*.
- c) 10 października 1995 – plenarne posiedzenie poświęcone Stacji Hydrobiologicznej na Wigrach – jej przeszłości i teraźniejszości. Posiedzenie o charakterze interdyscyplinarnym, zostało zorganizowane przy aktywnym udziale Komisji Historii Nauk Przyrodniczych KHNiT. Referat wygłosił prof. dr Gabriel Brzęk (Lublin), *Stacja Hydrobiologiczna na Wigrach, jej przeszłość i teraźniejszość*. W posiedzeniu uczestniczyli żyjący członkowie rodziny Alfreda Lityńskiego – założyciela i dyrektora tej stacji oraz jego uczniowie, obecni profesorowie wyższych uczelni i PAN. Postanowiono (przy współudziale dyrektora Parku Wigierskiego i władz lokalnych z Ziemi Suwalskiej) przygotować tablicę pamiątkową i odsłonić ją w 1996 r. na terenie dawnej Stacji w Starym Folwarku koło Suwałk.

2. Sesje wyjazdowe

- a) 22–24 maja 1995 – sesja wyjazdowa na Kaszuby. Część pierwsza była poświęcona historii, problemom języka kaszubskiego i tożsamości Ziemi Kaszubskiej. W części drugiej odbyła się promocja książki, (poświęconej Stefanowi Ramułtowi – autorowi *Słownika języka pomorskiego czyli*

kaszubskiego) pt.: *Całe życie pod urokiem mowy kaszubskiej* (pod red. Haliny Horodyskiej), wydanej przez KHNiT, przy współudziale merytorycznym Polskiej Akademii Umiejętności. Należy zwrócić uwagę, że *Słowo wstępne* i *Resumé*, ukazały się w jęz. kaszubskim, co spowodowało szczególnie żywy oddźwięk wśród Kaszubów, którzy wykupili cały nakład książki. Referaty wygłosili: prof. dr Józef Borzyszkowski (wicewojewoda Gdańska, wiceprzewodniczący Towarzystwa Kaszubskiego – Gdańsk), pt. *Pomorze a ideologia ruchu kaszubsko-pomorskiego*; prof. dr Gerard Labuda (członek rzecz. PAN – Poznań), pt. *Oczekiwania i kłopoty w pracach nad syntezą historii Kaszubów* oraz prof. dr Waldemar Voisé (Warszawa), *Florian Ceynowa i przyszłość*. W organizacji Sesji współuczestniczyli: prof. dr Gerard Labuda i prof. dr Józef Borzyszkowski, jako przedstawiciele środowiska kaszubskiego. Materiały z sesji patrz s. 7 niniejszego numeru

- b) 31 sierpnia – 2 września 1995 – wyjazdowa sesja naukowa na Białoruś (Lida, Krupowo). Część pierwsza (Lida): *Uczni XVIII–XIX w. związani z Ziemią Lidzką*. Ta część była zorganizowana przy współpracy z Uniwersytetem w Grodnie oraz Towarzystwem Kultury Polskiej Ziemi Lidzkiej. Z ramienia KHNiT referaty wygłosili: doc. dr Jadwiga Garbowska (Muzeum Ziemi PAN – Warszawa), *Ignacy Domeyko w kręgu Uniwersytetu Wileńskiego*; doc. dr Krzysztof Jakubowski (dyrektor Muzeum Ziemi PAN – Warszawa), *Ignacy Domeyko w Chile*; prof. dr Waldemar Voisé (Warszawa) *Ignacy Domeyko w czasie i w przestrzeni*; dr med. Roman Meissner (Akademia Medyczna – Poznań) *Ignacy Domeyko w ikonografii*; prof. dr Irena Stasiewicz-Jasiukowa (przewodnicząca KHNiT – Warszawa), *Kazimierz Narbutt Sch.P. w czasie i przestrzeni*; inż. Jerzy Jasiuk (dyrektor Muzeum Techniki PAN – Warszawa), *Kanał Augustowski – dzieło polskiej inżynierii i jego rola w turystyczno-kulturalnych stosunkach polsko-białoruskich*; dr Wanda Grębecka (IHN PAN – Warszawa), *Bonifacy Jundziłł, nauczyciel i autor podręczników*.

Część druga (Krupowo i Zapole) – otwarcie stałej ekspozycji poświęconej I. Domeyce (przygotowanej przez Muzeum Ziemi PAN) w X-letniej Szkole w Krupowie; nazwanie ulicy w Krupowie imieniem Ignacego Domeyki; odsłonięcie tablicy pamiątkowej w Zapolu – majątku, w którym Domeyko gospodarował w latach 1824–1830. W związku z sesją wydana została dwujęzyczna, polsko-białoruska, książka doc. dr Jadwigi Garbowskiej dra Krzysztofa Jakubowskiego, *Ignacy Domeyko (1802–1889)*, wydana dzięki pomocy finansowej Fundacji Rodacy Rodakom oraz Centrum Upowszechniania Nauki PAN.

3. Posiedzenia Prezydium KHNiT:

- a) 14 marca 1995 – analiza planu wydawniczego Komitetu.
- b) 29 maja 1995 – omówienie przygotowań do sesji wyjazdowej na Białoruś (31.08–2.09.1995)
- c) 9 października 1995 – zebranie z udziałem przewodniczącego Komitetu Nauk Filozoficznych PAN – prof. dra Jerzego Pelca i członka tegoż Komitetu – prof. dra Juliusza Domańskiego. Przedmiotem obrad były problemy związane z działalnością Komitetu Narodowego d/s Współpracy z Międzynarodową Unią Historii i Filozofii Nauki.

4. Zebrania Komisji:

- a) Komisja Historii Nauk Ścisłych – współprzewodniczący: tj. prof. dr Roman Mierzecki i dr Zofia Pawlikowska-Brożek. 10 kwietnia 1995 odbyło się zebranie Komisji, na którym prof. dr R. Mierzecki zdał sprawozdanie z uczestniczenia w tzw. Warsztatach, organizowanych przez European Science Foundation, poświęconych rozwojowi przemysłu chemicznego w latach 1850–1918. Na tym samym zebraniu dr Halina Lichočka wygłosiła referat pt. *Chemia w Polsce w XIX w.*

We wrześniu 1995 dr Z. Pawlikowska-Brożek zorganizowała w Krakowie posiedzenie, na którym prof. dr Konrad Górnicki przedstawił działalność Obserwatorium Astronomicznego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie w latach 1918–1939.

- b) Komisja Historii Nauk Przyrodniczych – przewodniczący: prof. dr Tomasz Majewski.

15 grudnia 1995 – Komisja zorganizowała ogólnopolską sesję naukową poświęconą 130. rocznicy powstania Komisji Fizjograficznej. Tematem obrad były dokonania Komisji w zakresie botaniki. Referaty wygłosili: prof. dr Tomasz Majewski, doc.dr, doc. dr Alicja i Bogdan Zemankowie (Kraków); dr Wanda Grębecka (Warszawa), dr Piotr Köhler (Kraków) i mgr Aldona Ertmann (Warszawa).

- c) Komisja Historii Medycyny – przewodniczący prof. dr med. Tadeusz Brzeziński.

W dniach 26–28 października 1995 roku odbył się w Szczecinie V Wspólny Niemiecko-Polski Zjazd Historyków Medycyny. Organizatorami Zjazdu był Zakład Historii Medycyny i Etyki Lekarskiej Katedry Humanistycznych Nauk Lekarskich Pomorskiej Akademii Medycznej oraz Polskie Towarzystwo Historii Medycyny i Farmacji. Kierownictwo naukowe objęli profesorowie : Heinz Goerke, Hans Schadewaldt, Anna Boroń-Kaczmarek i Tadeusz Brzeziński wraz ze współpracownikami. Tematem obrad była problematyka zwalczania chorób zakaźnych w XIX i XX wieku na terenach Polski i Niemiec.

II. WSPÓŁPRACA NAUKOWA Z ZAGRANICĄ

Sekcja Historii Nauki, działająca w ramach Polskiego Komitetu Narodowego do Spraw Współpracy z IUHPS – Międzynarodową Unią Historii i Filozofii Nauki, miała w bieżącym roku kalendarzowym żywe kontakty robocze w dziedzinie międzynarodowych działań historyków nauk ścisłych przede wszystkim w Komisjach Historii Matematyki i Historii Nauk o Ziemi. Działalność ta znajdowała między innymi wyraz we wspólnym organizowaniu i merytorycznym udziale w odbywających się w różnych krajach tzw. letnich szkołach historyków matematyki. W dziedzinie historii nauk o Ziemi podjęto przygotowanie do XX Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki w Liège, który odbędzie się w 1997 r. (współdziałanie uczonych z Polski i Belgii, prowadzących badania nad Lelewelem jako historykiem kartografii, które to współdziałania wchodzą w zakres wiodących tematów na wymienionym Kongresie).

Ponieważ Sekcja Historii Nauki Polskiego Komitetu do Spraw Współpracy z IUHPS ma charakter wielospecjalizacyjny, jej przedstawiciele są członkami wyodrębnionej grupy historyków techniki ICOTHEC oraz innych Międzynarodowych Unii, jak np. Międzynarodowa Unia Astronomiczna.

Istnieje też współpraca historyków nauki z różnych dyscyplin z działającą w ramach Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki Komisją Nauczania Historii Nauki i Techniki.

W bieżącej kadencji we władzach Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki (IUHPS) nie ma przedstawicieli Sekcji Historii Nauki Polskiego Komitetu do Spraw Współpracy z IUHPS. Po ostatecznym uregulowaniu długów w 1994 roku mamy nadzieję, że sytuacja ta ulegnie zmianie, gdyż uzyskaliśmy ponownie utracone na kilka lat prawo uczestnictwa w gremiach wyborczych (tj. prawo wyborcze bierne i czynne).

III. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA KOMITETU

a) Seria „Rozprawy z Dziejów Nauki i Techniki” (Przewodnicząca Komitetu Redakcyjnego prof. dr Irena Stasiewicz-Jasiukowa):

tom IV – Tadeusz Marian Nowak, *Rozwój techniki raketowej w świetle europejskich traktatów XIII – XVII wieku*. Warszawa 1995 (nakład 400 egz., cena 12 zł, 264 ss., koszt 8130 zł – w tym 4650 zł pokrył Wojskowy Instytut Historyczny, wyd. Retro-Art).

b) Wydawnictwa pozaseryjne:

1. *Ignacy Domeyko (1802–1889)*, oprac. Jadwiga Garbowska i Krzysztof Jakubowski, Warszawa-Lida 1995. Wydano z okazji otwarcia Muzeum Ignacego Domeyki w Krupowie koło Lidy we wrześniu 1995 r. Tekst dwujęzyczny (polski i białoruski) jest wyrazem współpracy Komitetu

Historii Nauki i Techniki z Towarzystwem Kultury Polskiej Ziemi Lidzkiej, działającym na Białej Rusi (nakład 200 egz., książka została rozprowadzona bezpłatnie na Białorusi, 67 ss., koszt – 1200 zł – w tym 700 zł z Fundacji Rodacy Rodakom, a 500 zł z Centrum Upowszechniania Nauki Polskiej, wyd. Retro-Art).

2. *Całe życie pod urokiem mowy kaszubskiej. O Stefanie Ramułcie*, zbiór artykułów pod red. H. Horodyskiej, Warszawa 1995. Książka zawiera artykuły Gerada Labudy, Stanisława Urbańczyka, Hanny Popowskiej-Taborskiej i Haliny Horodyskiej, dotyczące nie tylko dziejów i opisu odnalezionego przez H. Horodyską drugiego tomu *Słownika języka pomorskiego czyli kaszubskiego* Ramułta, ale również podłoża politycznego dyskusji nad autonomią języka kaszubskiego na przełomie XIX i XX stulecia. (nakład 300 egz., cena 3 zł, 106 ss., koszt – 2700 zł, wyd. Retro-Art)

W publikacji znalazły się streszczenia w języku kaszubskim i angielskim oraz przekład na te obydwa języki *Słowa wstępne* Ireny Stasiewicz-Jasiukowej, w którym ukazana została geneza tego wydawnictwa.

Wyszczególnienie	Członkowie Komitetu		Liczba Komisji, Sekcji, Zespołów	Łączna liczba członków Komisji, Sekcji, Zespołów	Liczba zebrań		
	Ogółem	W tym czł. PAN			plenarnych	Prezydium	Sekcji, Komisji, Zespołów
Komitet Historii Nauki i Techniki PAN Przewodnicząca prof. dr Irena STASIEWICZ-JASIUKOWA	38	1	7 Komisji +1 Podkomisja	81	5	3	5

Działalność o charakterze naukowym						Aktywność międzynar.			Publikacje Komitetu		
L i c z b a						konfer. międzyn. org. i współorg.			liczba tytułów	nakład egz. łączny	łączna objętość ark.wyd.
konfer. krajowe			L i c z b a			konferencje	uczestników ogółem	referatów			
org. i współorg.	uczestn. ogółem	referatów razem	ekspertyz	opinii nauk.	innych prac						
4	125	8	–	–	–	1	–	7	3	900	27

Małgorzata Frankowska-Terlecka
(Warszawa)